Âw¹...œ wýwÐ

سەرنەگرتنی کوتاندن دژی ئاوڵە ـ مردنی کوڕەکەی عوسمان بەگ ـ ماتەمینی میر ـ شوێنەوارە مێژینەکانی شارەزوور ـ ئەسکەندەری گەورە و کچە شازادەی هیندی ـ ناوی ناوچەکان ـ عومەرئاغا ـ چەوساندنەوەی و زیندانی کردنی ـ پابەندیی و هۆگریی دەستە و دایەرەکەی ـ نەزاکەتی ـ قینی لە عوسمان بەگ ـ ڕەحمەتوڵڵای تاتار ـ گەشتەکەی بەو کێوە سەختانەی دیانە کلدانەکانی تێدا دەژین ـ ئامێدی ـ ئامۆژگاریی میر بۆ تاتارەکان ـ تەنگوچەڵەمە و داهاتووی تووشی ـ هەوارگەی کلدانییان ـ نانی برنج ـ ڕامانی کلدانییان کە ڕەحمەتوڵلایان لەناو خۆیاندا دیوە ـ قێزکردنەوەیان لە محەمەد ـ یەزیدییان ـ شاری وان ـ ناوی هۆزەکانی کورد ـ جلوبەرگی پیاوان ـ سەمای خانمان ـ پلەوپایەی ئافرەتی کورد ـ چیرۆکی دارشمانە ـ پیرێکی بەڕێزی بابانی.

٢٣ی ئەیلول

هەرکە گەیشتمە سلێمانی و زانیم ئەو بەرنامەیەی هاوسەرەکەم بۆ کوتاندن دژی ئاوڵە داینابوو، سەری نەگرتووە، تووشی نائومێدییەکی تاڵ بووم. سەرنەگرتنەکەش بەهۆی نەزانین و هەڵەشەی ئەو پیاوەوە بووە کە کارەکەی لە ئەستۆ گرتووە و پێکوتراو (لقاح)ەکەش خراپ بووە و بڵقەکانیش ناتەواو بوون. لەبەرئەوە ئەو منداڵانەی کوترابوون، یەک دووانێکیان نەبێ ئیتر هەموویان تووشی ببوون ـ کوڕی دووەمی عوسمان بەگیش کە منداڵێکی جوانکەلە و تەمەنی ساڵ و نیوێک دەبوو، لەناو ئەوانەدا بوو، کە تووش ببوون و دوێنێ مرد ـ.

سەرلەبەیانی ئەمڕۆ چووم بۆ سەرەخۆشیی لێکردنی میر و عوسمان بەگ. میر یەکجار دڵگران بوو، چونکە بەزۆر فرمێسکەکانی ڕاگرتبوو. بەدەنگێکی کز و لەرزۆکیشەوە وەڵامی سەرەخۆشیی کردنی دامەوە و یەک دوو جاریش بە خەم و پەژارەوە ناوی برازاکەی هێنا، تا وردە وردە باسەکەمان بۆ باسی تر گۆڕی و گەڕاینەوە سەر باسە کۆنەکەی خۆمان، کە پێوەندی بەنەریتی ئەم وڵاتانەوە هەبوو. گەڕان و پشکنینم بە شوێن شاری شارەزووردا گەلێ لە کوردەکانیشی هاندا، بیر لەم کارە بکەنەوە. ئەمڕۆ میر وتی: لای وابێ شارە کۆنەکە دەکەوێتە لای (قیزقەلعەسی)یەوە، لە نزیک (بێستان سوور)ی ناوچەی شارەزوور، کە تا ئێستا پاشماوەیەکی زۆری کەلاوەی، یان بەواتەیەکی تر شوێنەواری کەلاوە، لای (قیزقەلعەسی) هەن، کە دوو سەعات لە (ئارباد) و پێنج سەعات لە سلێمانییەوە دوورە. تا ئێستاش خەڵکی لەو شوێن و کەلاوانە قسڵ دێنن. خەڵکەکە دەڵێن گوایە (قیزقەلعەسی) لەکاتی خۆیدا ئەسکەندەری گەورە، بۆ ئەو کچە شازادە هیندییەی دروستکردووە، کە دوای گەڕانەوەی لە هێرشی بۆ سەر هیندستان، لەگەڵ خۆی هێناویێتی، لە ئەنجامی ئەوەشدا کە تووشی نەخۆشییەک بووە، پزیشکەکانی ئامۆژگارییان کردووە، کە دەبێ لە کەشوهەوایەکدا بژی، نزیک بێ بە کەشوهەوای وڵاتەکەی خۆی. بۆیە بۆ ئەم مەبەستە دەشتی شارەزووریان بۆ هەڵبژاردووە. یاسین تەپە و گەورە قەڵاش دوو کەلاوەی ترن لەو ناوچەیەدا. جێگایەکی تریش هەیە هەر بەناوی (دزکەرە)وە.

بەکورتی و بەڕاستی ناوچەی شارەزوور، یان ئەم بەشەی کوردستان، سەرتاپای پڕە لە شوێنەواری کۆنینە، ئەگەرچی هەریەکەیان بەتەنیا بەکەلاوە دانانرێ.

سەعاتێ، یان سەعات و نیوێک لەولای سلێمانی و لەخوار هێڵی زوورگەکانی

ئەوبەرەوە (هەزار مێرد)یش هەیە، جێگایەکە، گەلێ ئەفسانەی لەبارەوە دەگێڕنەوە. ئاگرپەرستەکان، یان وەک کورد پێیان دەڵێن مەجوسەکان، بەرگرییەکی درێژخایانیان لە بەرامبەر داگیرکردنی سەرەتای ئیسلامدا لێکردووە و مەیدانی بەیەکدا هەڵپژانێکی سەخت بووە. وەک دەڵێن پاشماوەی سەنگەرەکانیان، کە ناوبەناو لەسەر لێواری گردەکان دروستیان کردبوون، تا ئێستاش بەرچاو دەکەون.

بەهیوام کە هەوا خۆشبوو، سەردانی شارەزوور بکەم. ئەمڕۆ هەر بەتەواویی گەیشتمە ئەو باوەڕەی کە نابێ پشت بەزانیاری ڕۆژهەڵاتییەکان ببەسترێ، تەنانەت بەوانەشیان کە یەکجار بە زیرەک و ڕاستگۆ ناوبانگیان دەرکردووە، چونکە بەڵگەیەکی ترم دەستکەوت، کە چۆن گەشتوەرەکان بەبێ ئەوەی خۆیان پێبزانن، کەوتوونەتە گەورەترین و نابەجێترین هەڵەوە. بۆ وێنە جارێکیان میر، خۆی ئەوەی بەدڵنیاییەوە پێ وتم کە گوایە خێڵەکەی خۆی ناوی (کرمانج)ە، کەچی ئەمڕۆ هەر خۆی پێیی وتمەوە کە ئەمە وا نییە و بەهەموو کوردەکانی قەڵەمڕەوی بابانی دەوترێ: کرمانج. بەڵام خێڵەکەی میر، ئەوە هەر بابانییە و نەخۆی و نەکەسیش لە دانیشتووان نەیانتوانی پێم بڵێن کرمانج چییە و ئەم وشەیە لەچییەوە هاتووە. یەکێک لە دانیشتووان کە پێم وایە ئەویش لە هەمان بنەماڵە بێت، پێیی وتم: گوایە بنەماڵەی بابان لقێکە لە هۆزی (سەککیر)(*) و هەردوو هۆزی (شینکی (گەڵاڵی)یش بەخزمایەتی بەمان دەگەنەوە و بنەماڵەی بابان، لە دوای پووکانەوەی بنەماڵەی (سۆران) دەرکەوتووە و ناوی دەرکردووە. ئەمەش وەک پێشتر باسم کردبوو، گوایە سەد ساڵ دەبێ، وا نییە و بنەماڵەی بابان لە سەرەتادا لە کێوەکانی پشدەرەوە هاتوون دەستیان بەسەر (مەرگە و ماوەت)دا گرتووە و قزڵجەشیان لە ئێرانییەکان داگیرکردووە، کە تا ئێستاش بەشێکی ئەم بنەماڵەیە لە کرماشان دەژین، ئەگەرچیش بەکوردی دەدوێن، بەڵام بەکوردی ڕەسەن دانانرێن. ڕەنگە ئەمەش هەر لەبەرئەوە بووبێ گوندنشین، یان جووتیار بووبن.

دوای ئەوەی کە لای میرم جێهێشت، چووم بۆ سەردانی عوسمان بەگ و بەم چەند ڕستە کورت و ئاساییە وەڵامی سەرەخۆشییەکەمی دایەوە: دەسەڵات نییە، ئیشی خوایە، ئیشی خواش ڕەت ناکرێتەوە، تەمەنی درێژی بۆ ئێوە جێهێشتبێ. ئیتر دوای تاوێکی کەم، گەڕایەوە سەر دۆخی جارانی و دەستی بەقسەی ئاسایی و پێکەنین کردەوە و پاشان سەیری هەندێ ئەسپی کرد و چەند پارچە مەڕمەڕێکیان بۆ هێنا، تا بۆ ڕازاندنەوەی

(*) ئێستا پێیان دەڵێن سەکر-م.

کۆشکە تازەکەی لێیان پەسەند بکات و سەرنجیشی بۆ ئەوە ڕاکێشام کە ئەم بەردانە، هی قەرەداخن. ئەمساڵ هەموو دانیشتووانی سلێمانی لە دەست ڕەشەبا هاواریانە، کە هەوای ئەمساڵی ئەوەندە گەرم کردووە، بۆتە مایەی سستی و تەمەڵیی و لەسەرەتای هاوینەوە ئەوەتەی دەستی پێکردووە، سێ ڕۆژی لەسەریەک، بێ ڕەشەبا نەبووە. ئێمەش لە وەتەی لەو کوێستانانە گەڕاوینەتەوە، ئەگەرچی ڕەشەباکە لەچاو جاراندا کەمێک خاوی کردۆتەوە، بەڵام لەشمان لەبەر قرچەدا داهێزراوە. هەر لەم چەند ڕۆژە کەمەشدا سەرنجی هەڵکەوتی ئەم ڕەشەبا سەرسەختەم داوە، هەستم کردووە کە دێت، دەیکات بە گەردەلوول و لە شێوەی تەوژمێکی ڕاستدا بەسەر شارەزووردا تێپەڕ دەبێ. ئەمەش لە کاتێکدا لەناو شاردا وا دەکات کە چەند سەد یاردەیەک لە چادرەکانی ئێمەوە دوورە، کەچی لای چادرەکانی ئێمە، شنەیەکی کەم نەبێ، هیچی تر نەبوو، ئەویش بەئاستەم چادرەکانی دەلەراندەوە. چەند شەوێ لەمەوبەر کاتێ ئەم ڕەشەبایە لەوپەڕی توندییەکەیدا بوو، (میناس ئاغا)ی لامان توانی دەشتەکە ببڕێ و بگاتە شاخەکانی ئەوبەرمانەوە، بەڵام هەرکە لە (تانجەرۆ) پەڕیبۆوەوە، شوێنەواری ئەم ڕەشەبایەی هەست پێ نەکردبوو، کەچی لە گەڕانەوەیدا لە هەمان شوێن، ڕەشەباکە گرتبوویەوە.

٢٨ی ئەیلول

بەهۆی عومەرئاغاوە، لیستەی ناوی هەموو ناوچەکانی کوردستانم چنگ کەوت، کە لە سنووری بەغداوە دەست پێدەکات(١).

(١) داووده: لە دووریی چوار سەعاتە ڕێ لە کفرییەوە دەست پێدەکات و (دەلۆ)، (زەنگەنە)، (گوم)، (زەن) یان زەند، کە بەهۆی ناوی دانیشتووانییەوە وا ناونراوە و (شێخان)، (نورە)، (چەمچەماڵ)، (چیا سەوز) و (کێوەچماڵە)، (شوان)، (چوبوق قەلعە)، (عەسکەر)، (قەڵاسێوکە)، (کیرخەبەر) و (بازیان) لێرەوە سنووری دەرەوەی سلێمانی دوایی دێت... ئێستاش بابگەڕێینەوە سەر قەرەداغ، کە دەلۆ و زەنگەنە لە خۆرئاوا و باکوورەوە بوون بەسنوور بۆی، بەڵام لە باشوورەوە، تا (دیالە) دەچێت. دەربەندی (بانی خێڵان)یش کە لەسەر دیالەیە، سەربە قەرەداخە. قەرەداخیش مەڵبەند (أیالە)یەکی گەورەیە و دەبێت بەچەند بەشێکی ترەوە، ئەوبەشەی بانی خێڵانی تێدایە پێی دەوترێ (دیزیائییش DIZZIAIEESH) و (گەورە قەڵا)ش هەر دەکەوێتە ئێرەوە. (وارماوە) و (سەرچنار)، کە سلێمانی دەکەوێتە نێوانیانەوە. (سورداش)یش کە کێوی (پیرەمەگرون)ی تێدەکەوێ. (مەرگە) و (پشدەر)یش، کە زێی ئاڵتوون کۆپری بەنێوانیاندا تێدەپەڕێ و ئەم زێیە پێنج، شەش سەعاتە ڕێ لەولای (ساوق بولاق ـ سابلاخ)ەوە لە (لاجان) هەڵدەقوڵێ و (گەلاڵە) و (شینک) و (ماوەت) و (ئالان)یش. هەروەها (سیوەیل) و (سەراومیراوا)، کە ماوەت و سیوەیل و ئالان سنووریان بۆ دروست دەکەن و (باڵخ) و (گابیرون) و (شارباژێڕ) و (بەرگە ئوو) و (سرۆچک) و (گوڵ عەنبەر) و (هەڵەبجە)، کە گوڵ عەنبەر و وارماوە و زەهاو سنووری بۆ دروست دەکەن. (شەمیران)یش کە=

٢٩ی ئەیلول

هاوڕێی جگەرسۆزم عومەرئاغا، بەدەم قسەوە مێژووی ژیانی خۆی و ئەو چەوساندنەوەیەی لەم دواییەدا بەسەری هاتبوو، بۆ گێڕامەوە و وتی: چوار، پێنجێ لە دڵسۆزترین لە دەستەکەی خۆم لەگەڵدا زیندانی بوون، زیندانەکەش شێدار و بێ کەرەسەی گەرمکەرەوە بوو، زستانیش لەوپەڕی ساردیدا بوو، هەر ڕۆژەش جارێ، یان دووجار، یەک دووانێکیان لەو پیاوانەی لای من دەبردە دەرێ و دارکارییەکی سەختیان دەکردن، هەر لەسەر ئەوەی شوێنی شاردنەوەی سامان و دراوی سەرکردەکەیان نەدەدرکاند. کەچی سەرباری ئەوەش کەسیان ورەیان بەرنەدا و دانیان پیا نەنا، تا ڕۆژێکیان هەموو پیاوەکان کۆبوونەوە و گەیشتنە ئەوەی ئاگاداری ئاغاکەیان بکەن کە پیلانێکیان سازکردووە، لەو شەوەدا زیندان بشکێنن و نۆبەدارەکان سەربب‌ڕن و سەرکردەکەیان بفڕێنن بۆ کەرکووک. بەڵام ئەم، هەرگیز ڕێی ئەم تەقەللایەی نەداون. لەکاتێکدا پیاوەکان لە ماوەی ئەو زیندانی کردنەدا خەریکبوون لە برساندا بمرن، بەڵام کەسیان ئەوەیان تیا هەست پێنەکراوە کە ئارەزووی دڵ گۆڕینێک بکات، یان خزمەتێکی تر بەچاکتر بزانێ لەوەی بەرامبەر سەرکردەی دەیکات. لەگەڵ ئەوەشدا کە زۆربەی پیاوانی عومەرئاغا، خێڵەکین. بەڵام جۆرە خەڵکێکن هەر لە مێژەوە لە خزمەتی باوکیشیدا بوون، چونکە (فەقێ قادر)ی باوکی و میرزاکەی و ژنەکەی و خوشکەکەی و برا بچووکەکانیشی هەموویان لە حەرەمی عومەربەگدا دەژین و بەشێکن لە هەمان خێزان. پیاوەکانیشی هاوبەشیی بوون و نەبوونیی دەکەن و هەرچی بکات ئەوە دەکەن و کە ڕۆژگاریش پشتی تێدەکات، بەرگی شڕ لەبەردەکەن و کە دەستیشی دەگاتەوە پلەوپایە، دەستگیرۆییان دەکات. ئەم هەموو شتانەش دەکەن بێ ئەوەی ورتەیان لێوەبێت، یان ئاخ و ئۆفێک بکەن، بەڵکو بەپێچەوانەوە، هەموو ئەم شتانە لە ئەستۆ دەگرن، هەروەک شتێکی ئاسایی و پێویست بێت لەسەریان. عومەرئاغاش خۆی ئەم نیشانە و ڕەوشتانەی تیایە و شتێکە وەک ئەوان.

= ناوچەیەکی شاخاوییە، دەکەوێتە ئەوپەڕی دیالەوە. (جەوتان)یش کە دەنووسرێ (جفتان)، بۆ قزڵجە دەبێتە سنوور. هەروەها هەڵەبجە و تەراتوولیش. بەڵام (قەرەحەسەن) ناوچەیەکە جاری وا هەیە دەخرێتە سەر بەغدا و جاری واش هەیە دەخرێتە سەر کوردستان و سنوورەکەی کەرکووکە. هەروەها (لەیلان) و چەمچەماڵ و شوان.

سەرنج:

١ـ ڕاستییەکەی (شینکایەتی)یە. ٢ـ باڵخ، گاپیلۆن. ٣ـ بەرگەڵوو. ٤ـ تەرەتوولو ـ ع.

مـیـریش ئەگـەرچی بەدڵنیـایی و لەناخـەوە خـاتری ئەمی دەویت، بەڵام بەدنەدان و بۆ تێچاندنی عوسمان بەگ، کە ڕقی لە عومەرئاغایە، لێی هەڵگەڕایەوە و ڕەفتارێکی توندوتیژی لەگەڵ کردووە. عومەرئاغاش چونکە پێی وابوو کە میر ڕێزی دەگرێ و ئەمیش ڕێزێکی زۆری بۆ (ئەوەڕەحمان پاشا)ی باوکی هەیە، بۆیە هەرگیز بیری لەوە نەدەکردەوە ڕۆژێک لەڕۆژان، پشتی تێبکات و دەستبەرداری بێت و بێزاریی و سکاڵاشی لە میر، دەرنەدەبڕی، مەگەر بۆ پیاوێکی وا نەبێت کە زۆر متمانەی پێدەکات. لەبەرئەوە لەو کاتانەدا کە قسەیشی بکردایە، قسەکەی شتێکی وانەبوو... کە باسی بێدەسەڵاتیی و دەستە پارچەیی میریشم بۆ کرد، عومەرئاغا دەستبەجێ بەڕاستگۆییەکی ئاشکراوە وتی: قوربان دڵنیات دەکەم هەر بەتەنیا لە عاستی تۆدا وایە، ئەگینا خۆی وا نییە. ئەم قسەیەشی سەرزاری نەبوو، بەڵکو لەناخەوە بوو. قسەکەیشی واکرد، تا وریام بکاتەوە، نەوەک گومان لە سەرۆکەکەی بکەم. عومەرئاغا بەهۆی ئەوەوە کە پێشتریش وتم عوسمان بەگ ڕقی لێیەتی و ڕقەکەی خۆی لێ ناشارێتەوە، باری ئابووری و دەرامەتیشی بەتەواوی داهێزراوە و تووکی دەرکردووە، کەچی ناکوڕووزێتەوە، بەڵکو ئەوپەڕی توانای خۆی بەکاردەهێنێ تا هەست بەدەست کورتێتی و نەبوونییەکەی نەکرێ. لەگەڵ ئەوەشدا کە چەند مانگێک دەبوو لەگەڵ مندا بوو، بەڵام ئەوەندەی تۆسقاڵێک سووکە ئاماژەیەک، یان ئارەزوویەکی دەرنەخستووە، تا شتێکم لێ وەربگرێ. خۆ ئەگەر لەجیاتی ئەم، دەوڵەمەندترین تورکم لەگەڵدا بوایە، نەدەگەیشتە نیوەی ئەم ماوەیەش، کە بێ سێ و دوو کردن، دەستی لێ پان دەکردمەوە.

چەند ڕۆژێک لەمەوبەر، لە کاتێکدا تەتەرێکم بۆ ئەستەمووڵ دەنارد، ئەو پایتەختەی ئێستا وای لێ هاتووە هەرچی دڵ دەیەوێ لەو فەنتازیی و شتە پێویستیانەی کە ڕەنگە خەڵکی خۆرهەڵاتی بۆی سەراسیمە ببێ، کەچی کە لە عومەرئاغام پرسی حەز لەچی دەکات، تا بۆی بهێنێت، پێی وتم ئێستا هیچی بیر نییە، کە پێویستی پێی هەبێ و گورجیش باسەکەی گۆڕی. بەڵام (مەسرەف) لەناو ئامادەبووەکاندا بوو، داوای لێکردم پارچەیەک کەهرەمان[٢] بۆ دەمی قەننەکەی بۆ ڕابسپێرم.

لەگەڵ ئەوەشدا کە عوسمان بەگ ئەگەر مەبەستی بوایە، عومەرئاغای پێ لەناودەبرا، کەچی عومەرئاغا ڕووی هەر نەدەدایە و لێی بێباک و سەرکەش خۆی دەنواند. وەک بڵێ

(٢) کەهرەمان SUCCIN: کارەبا، عەمبەر، مووررووی کارەبا، زەردوویی: مادەیەکی ڕیسینی زەردی بەنرخە، لە درەختی کاژ (سنەوبەر)، بەکاری پاڵەپەستۆ دەبێت بە کارەبا لەژێر زەویدا. (القاموس العلمي المصور ـ ص ٧٨ ـ بەرگی سێیەم ـ کمال جلال غریب) ـ م.

لێی ناترسم و سڵی لێ ناکەمەوە. کە لێشم پرسی: بۆچی خۆی لە بەگ ناگەیەنێ، یان لەگەڵ منیشدا نەبێ سەردانی ناکات!. وتی: چونکە خراپەی لەگەڵ کردووم و خۆشم ناوێ. بەکورتی تا ئێستا دوای ئەو تاقیکردنەوە دوور و درێژەم لەگەڵ عەرەب و ئێراندا، عومەرئاغا تاقە خۆرهەڵاتییەکە، کە بەهەموو مانایەکی وشەوە، بتوانم پێی بڵێم: (جەنتڵمان).

٣٠ی ئەیلول

ئێستا بەستەکێکی ترم لە (بۆمبای)یەوە بۆ هات و دەبێ بینێرم بۆ ئەستەمووڵ. ئەو ڕەحمەتوڵلا ئاغایە لە بەغداوە بۆی هێنابووم، کە لەکاتی شۆڕشی (سەعید پاشا)دا تەقەللای دابوو بەڕێی (ئامێدی و وان)دا بچێت بۆ ئەستەمووڵ. ئەمڕۆش هەر سەبارەت بەو ڕێیە قسەم لەگەڵ کرد، کە ڕێیەکی زۆر سەیرە و هیچ تورکێکی تر تەقەللای نەداوە بیگرێتەبەر[٣].

لەسەر ڕاسپێریی حاکمی هەولێریش زمانزانێکی کلدانی لە (عەین کاوە)وە[٤] لەگەڵ خۆی بردبوو، کە لە خێڵە کلدانییەکانی چۆڵەمێرگ بوو. لە هەولێریشەوە چووبوو بۆ

(٣) بۆ گەیشتنە ئاسیای بچووک بەم ڕێیەدا، مرۆ دەبێ بەو وڵاتە سەخت و لێک دابڕاوانەدا تێپەڕبێ کە دیانە کلدانییەکانی تێدان و وەک من بزانم ئەمانیش ئەم تاقە دیانانەن کە ئازادیی خۆیان لە موسڵمانەکان پاراستووە، چونکە زۆر ئازایانە لە ڕوویاندا وەستاون. وا لە خواریشەوە ئەو سەرنجانە دەنووسین کە لە یادداشتەکانی میستەر ڕیچدا دەربارەی ئەم گەلە ڕەفتار سەیرە هاتووە:
«هارترین خێڵەکانی (چۆڵەمێرگ) و (هەکاری) لێک دابڕاو، خێڵەکانی کلدانن، کە چوارن و ئەمانە مل بۆ میری هەکاری نادەن و ژیانێکی تەواو کێوییانە دەژین. ئەمانە سەر بە ئایینی دیانن و لە داروودەستەی نەسطورن و پیاوەکانیشیان لە قەڵافەت زلیی و ئازایەتیدا بەناوبانگن. دەڵێن گوزەرکردنیش بە ناوچەکەیاندا، لە گوزەرکردن بەناو خێڵە موسڵمانەکاندا ترسناکترە. ئەمانە لە ناوچە شاخاوییەکانی نێوان چۆڵەمێرگ و ئامێدی دا دەژین، کە تەنیا هەر خێڵێکی موسڵمانی تێدایە. هەندێ جاریش باج بەمیری هەکاری دەدەن، ئەگەر بەدڵی ئەمانی کرد و بەتەنگیانەوە هات. بەڵام بەزۆر نایدەن. ناوچەی هەکاریش دوو سەعاتە ڕێیەک لە (ورمێ)وە دووردەبێ. میری ئێستاش (مستەفاخان): (پێشکەشی)، یان: دیاری ـ بە (عەباس میرزا)ی فەرمانداری تەورێز دەدات.».
کێبون ـ سەبارەت بەم گەلە کێوییە، لەنێوان قسەکانیدا دەڵێ: کالیبین ـ CHALYBEANS ـ ئەم ناوەیان لە سروشتی خاکە ئاسنینەکەیانەوە وەرگرتووە، چونکە ئەمانە لەسەردەمی (سیروز)ەوە چاوگەی زنجیرە شەڕ و وێرانکارییەکی بێ پسانەوە بوون و جارجارەش بەناوی جیاجیای وەک (کلدانی CHALDEANS) و (زانین ZANIANS) و لەسەردەمی (جەستیان JASTINIAN)یشدا بڕوایان بەخوا هێناوە و دانیان بە ئیمپراتۆریەتی ڕۆمان داناوە. بڕوانە لاپەڕەی ١٣٤ بەرگی حەوتەمی (داهێزران و ڕووخانی ئیمپراتۆریەتی ڕۆمانی ـ لەندەن ـ ١٩٠٢ز
(٤) عەین کاوە: گوندێکە لە نزیک هەولێر، هەروەها (دیان)ی تێدایە، بەڵام ئێستا بووەتە شار.

(ئاکرێ ـ یان ـ نائوکور ـ NAOUKOR)، کە دوو ڕۆژە ڕێ بوو، ئەگەر هەر ڕۆژەی دوازدە سەعاتە ڕێ بێت. ڕێگاکەش تا بناری شاخی (ئاکرێ) کەمێک تەخت ببوو. لەوێشەوە ئەگەر بەپیادە ڕێ بکات و هەر ڕۆژەی دوازدە سەعات بڕوات، ئامێدی دوو ڕۆژە ڕێ دوور دەبێ. ڕێگاکەش زۆر سەخت و شاخاوییە. (زبیر پاشا)ی حاکمی ئامێدیش زۆری لەگەڵ خەریک ببوو کە سەفەرەکەی نەکات. چونکە سەفەرەکەی ئەگەر سەریش بگرێ، هەر ترسناکە. بەڵام تەتەرەکە هەر سووربووبوو لەسەر ڕای خۆی. ئیتر ئەوسا پاشا هەندێ ئامۆژگاری کردبوو، لەوانە: هەرچییەکی لێ وەرگرتن، پارەیان بداتێ و هەر خواردنێکیان بۆ هێنا، لێی ڕازی بێ و ستایشی بکات. لە پارە سەرفکردنیشدا دەست کورتیی نەکات. چونکە ئەو خەڵکانەی لەو ناوچانەدان، کە ئەمی پێدا تێپەڕ دەبێ، بەتایبەتی دیانەکانیان هارترین و ڕقاویترین خەڵکن و حول حولی مەزهەب و دەم بە هاوار و هەڵچوونیشن و بچووکترین بەربەرچدانەوەشیان، دەبێتە مایەی لەناوچوون. پاشان چەند نامەیەکیشی دابوویە و دووسێ کەسی شارەزای ناوچەکەشی لەگەڵ ناردبوو. بەڵام سەفەرەکەی زنجیرە دەردی سەرییەکی بێ بڕانەوە بووە، چونکە ڕووتیان کردبۆوەوە و چەکیشیان کردبوو. سەرباری ئەوەش منەتی ئەوەیان بەسەرداکردبوو، گوایە ڕاسپاردەی زبیر پاشای پێیە. بۆیە لە دەستدرێژی تر ڕزگاری بووە. سەفەرەکەی لە (ئامێدی)یەوە بۆ (وان) ماوەی سیازدە ڕۆژی خایاندبوو. ئەم ماوەیە بەوەشەوەیە کە بیست و چوار سەعات لە چۆڵەمێرگ(٥) دواکەوتبوو. ناوچەی (هەکاری)ش لە ناوچە شاخاوییە هەرە سەخت و دژوارەکانە و سەختیی ڕێگاکەی تا (وان) هەر نالەبارە و زۆربەی شوێن و ناوچەکانیشی لێرەواری چڕ و نزارن. خەڵکەکەش لەو کورد و عەرەبانە کێوی ترن کە تەتەرەکە دیبوونی. کێوەکانیشی ئەوەندە بەرز و سەرکەشن، بەجۆرێ هەندێ جار گوندەکە بەجێ دەهێڵێت و پێچاوپێچ و

(٥) چۆڵەمێرگ: پایتەختی کوردی ناوچەی هەکارییە، کە بارەگای (قۆچ هاننەس ـ KOTCH HANES)ی بەتریریارێکی کلدانییە و ئەمیش هەمیشە فەرمانداریێتی تیپێکی سوپا دەکات، لەهەر جەنگێکدا لەنێوان میری هەکاری و ئێراندا بقەومێ، کە پایتەختەکەی دەکەوێتە قەڵەمڕەوییەکەیەوە، لەنێوان چۆڵەمێرگ و سەڵماس دا لە بەکارهێنانی تفەنگ و شمشێردا بەناوبانگە، وەک هەموو دزە قاڵبووەکانی داروەدەستەکەی دەیزانن. ناونیشانیشی بەکلدانی (ڤاثولیقا)، واتە: (جاثلیق)و لە ئەشکەوتێکی گەورەدا خەڵوەت دەکێشێ و دەشڵێن گوایە لە نزیک چۆڵەمێرگ کانی ئاسن و قوڕقوشم هەیە، کە ئەم هەردوو کانە موڵکی میری هەکارین، جگە لە ڕۆژێک نەبێ لە ساڵێکدا، ئەویش ڕۆژی جەژنی گورگیسی پیرۆزە. چونکە نەستورییەکان ئەو ڕۆژە تەرخان بۆ خەڵوەت گرتن بۆ ئەو (پیرۆزە) دەکەن تا چەند دەتوانن، بەدرێژایی ئەو ڕۆژە ئاسن و قوڕقوشم دەربهێنن. ئەم «دێر»ەش دەکەوێتە نێوان ئەو نەستوریانەی ناویان (چوالاخ)ە، کە سێ ڕۆژە ڕێ لە چۆڵەمێرگەوە دووردەبێ. ئەمانە بڕوایان وایە لە ڕۆژی جەژنی (پیرۆزە)دا لەهەموو ڕۆژێ زیاتر بەرەکەتی هەردوو کانەکە زیاد دەکات ـ لە یادداشتی میستەر ڕیچ ـ ەوە ـ خاریچ .

ژن و مێردێکی نەستووری – لە«هەکاری»